

Ontkennende en bekende verdachten

Over de proceshouding van verdachten van strafzaken tijdens het politieverhoor

B.S.J. Wartna, W.M.E.H. Beijers, A.A.M. Essers

Onderzoeksnotities 1999/5

Samenvatting

Enige tijd geleden werd de 'Zaanse verhoormethode' door de minister van Justitie verboden. De ondervragingstechniek, gebaseerd op de herbeleving van de omstandigheden waarin het delict zou zijn gepleegd, werd als te offensief en confronterend beschouwd. Inmiddels zoekt de Recherche Adviescommissie nog steeds naar een goede aanvulling op de 'standaard-verhoorstrategie'. Vooral wanneer er sprake is van ernstige delicten en/of de politie te maken krijgt met zwijgende, liegende, weigerachtige of 'professionele' verdachten, zouden de reguliere verhoormethoden niet toereikend zijn.

De discussie over een bijzondere politieverhoormethode heeft betrekking op verdachten die niet zonder meer meewerken aan het opsporingsonderzoek. Hoe groot deze groep is, is onduidelijk. Sinds kort beschikt het WODC echter over gegevens waaruit het percentage niet-bekennende verdachten valt af te leiden. De gegevens zijn afkomstig uit de zogenaamde Strafrechtmonitor, een doorlopend onderzoeksproject op het terrein van de strafrechtspleging. In het kader van dit project worden met enige regelmaat steekproeven van strafzaken volgens een vast stramien geanalyseerd. De analyses voor deze studie vonden plaats op een steekproef van 704 strafzaken die alle in 1993 door het OM of door de (politie)rechter werden afgedaan. De gegevens bieden geen zicht op de houding van verdachten in zaken die niet werden doorgestuurd naar het OM.

In de processen-verbaal opgenomen in de dossiers van de geselecteerde strafzaken worden bijna 2.400 delicten beschreven. Meer dan 80% daarvan werd geheel of gedeeltelijk bekend. In slechts 17% van de gevallen was er sprake van een ontkennende verdachte of maakte de verdachte gebruik van het zwijgrecht. Jonge mensen en first offenders geven het door hen gepleegde delict eerder toe dan ouderen en recidivisten. Turkse verdachten nemen vaker een ontkennende houding aan dan verdachten uit andere etnische groepen. Zedendelicten worden veel vaker ontkend dan andere typen. Naast delict- en persoonskenmerken spelen ook tactische overwegingen een rol.

In zaken waarbij het bewijs voor het opscheppen ligt (bijvoorbeeld bij betrapping op heterdaad), wordt het delict vrijwel nooit ontkend; zaken die eindigen in een technisch sepot of in een vrijspraak – de juridisch zwakkere zaken – kennen logischerwijs veel vaker een ontkennende verdachte.

De resultaten van deze studie wijzen uit dat als er behoefte is aan een speciale verhoormethode voor 'lastige' verdachten, deze slechts in een beperkt aantal gevallen nodig zal zijn. De overgrote meerderheid van de verdachten in strafzaken werkt mee aan het politie-onderzoek en bekent het door hen gepleegde delict. Van de groep ontkennende verdachten wordt bijna de helft evengoed veroordeeld. De andere helft wordt niet vervolgd of wordt later vrijgesproken. Onder deze laatste groep bevinden zich de verdachten bij wie een nieuwe, meer gerichte verhoormethode wellicht uitkomst zou bieden. Te denken valt hier dan aan zedendelinquenten en verdachten uit de hoek van de georganiseerde misdaad.